
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

УДК 316.63

DOI 10.32840/cpu2219-8741/2023.3(55).1

О. О. Маруховська-Картунова

кандидат філософських наук, доцент
зав. секції суспільних наук кафедри іноземних мов та загальноосвітніх дисциплін
e-mail: omaruhovska@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5207-0671>
Університет економіки та права «КРОК»
вул. Табірна 30-32, м. Київ, 03113, Україна

О. О. Маруховський

кандидат політичних наук
доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики
e-mail: ihealthy100@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0708-1603>
Університет економіки та права «КРОК»
вул. Табірна 30-32, м. Київ, 03113, Україна

О. М. Шиян

кандидат соціологічних наук, доцент кафедри
соціально-політичних і гуманітарних дисциплін,
e-mail: shyianoks@ukt.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0723-8623>
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»
бульв. Академіка Вернадського, 16-в, м. Київ, 03115, Україна

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ПРОТИСТОЯННІ ВИКЛИКАМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Мета дослідження – виокремити основні проблеми, які ускладнюють роль соціальних комунікацій у протистоянні викликам повномасштабної російсько-української війни, та запропонувати шляхи їх вирішення для побудови стійкого й гармонійного суспільства.

Методологія дослідження. У ході дослідження використано загальнонаукові методи пізнання. За допомогою методу критичного аналізу проаналізовано роль соціальних комунікацій у протистоянні викликам війни з Росією та визначено їхнє значення для побудови стійкого й гармонійного суспільства. У процесі синтезу інформації виокремлено проблеми, які ускладнюють соціальні комунікації під час війни. Методами індукції та дедуції розроблено рекомендації щодо вирішення цих проблем.

Результати. Стаття присвячена аналізу ролі соціальних комунікацій у протистоянні викликам російсько-української війни. Актуальність дослідження зумовлена потребою в збалансованій інформації та підтримці громадян, а також необхідністю боротьби з дезінформацією та іншими викликами війни.

За результатами дослідження встановлено, що соціальні комунікації відіграють критичну роль у протистоянні викликам війни в Україні. Вони створюють інформаційну базу, сприяють мобілізації, формують громадську думку, психологічно підтримують громадян та військових. Разом з тим соціальні комунікації ускладнює низка проблем, таких як дезінформація та фейки, цензура та обмеження свободи слова, психологічний тиск і загрози для журналістів і активістів, інформаційна перенасиченість, відсутність доступу до інформації для певних груп населення. Вирішення цих проблем потребує підвищення рівня медіаграмотності населення, захисту журналістів та активістів, розвитку незалежних ЗМІ та гібридних медіа, заохочення транспарентності, залучення міжнародної спільноти.

Новизна. Дослідження розкриває комплексну проблематику використання соціальних комунікацій у протистоянні викликам війни в Україні, а також містить конкретні рекомендації щодо подолання цих проблем у процесі побудови стійкого й гармонійного суспільства.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування отриманих результатів для покращення ефективності соціальних комунікацій в умовах війни в Україні, зміцнення громадського порядку та національної єдності.

Ключові слова: соціальні комунікації, комунікативні тренди, соціальні мережі, фейки, медіаграмотність.

I. Вступ

У сучасному світі, який стикається з різноманітними соціополітичними викликами та кризами, соціальні комунікації стають ключовим елементом для розуміння, розв'язання та подолання цих проблем. Однією зі складних ситуацій, яка спровокувала не лише зміни в суспільстві, а й переосмислення соціальних комунікацій, є повномасштабне вторгнення росії в Україну. Відтак російська агресія не тільки висуває перед українським суспільством серйозні виклики, але й ставить перед ним завдання ефективної взаємодії, співпраці та інформування. В контексті війни в Україні соціальні комунікації стають важливим механізмом розповсюдження інформації, формування громадської думки, підтримки військових та мирного населення. Зважаючи на це, тема дослідження має неабияку актуальність, оскільки вона дозволяє глибше розуміти вплив соціальних комунікацій на українське суспільство в умовах повномасштабної війни. Аналіз цього впливу може сприяти розробці та впровадженню більш ефективних стратегій комунікації, сприяючи таким чином подоланню викликів, що постають перед суспільством в часи війни та після її завершення.

Соціальні комунікації та їх роль у розвитку та функціонуванні сучасного суспільства є досить актуальною темою, яка вивчається багатьма науковцями, експертами з комунікацій, спеціалістами у галузі медіа, політології та соціології: Бебиком В. М. [1], Литвиною Н. [2], Миським В. [3], Склярєвською Г. [4], Холодом О. М. [5] та іншими. Однак недостатньо висвітленою на сьогоднішній день залишається роль соціальних комунікацій у протистоянні викликам війни в Україні.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження – виокремити основні проблеми, які ускладнюють роль соціальних комунікацій у протистоянні викликам повномасштабної російсько-української війни та запропонувати шляхи їх вирішення для побудови стійкого й гармонійного суспільства.

Для досягнення мети в процесі дослідження було вирішено низку завдань: визначено поняття «соціальні комунікації», ключові функції, принципи та роль соціальних комунікацій у протистоянні викликам війни в Україні; окреслено основні проблеми, які ускладнюють соціальні комунікації під час війни та запропоновано шляхи їх вирішення. В ході дослідження використані загальнонаукові методи пізнання. За допомогою методу критичного аналізу проаналізовано роль соціальних комунікацій у протистоянні викликам війни з Росією та визначено їхнє значення для побудови стійкого та гармонійного суспільства. В процесі синтезу інформації виокремлено проблеми, які ускладнюють соціальні комунікації під час війни. На основі використання методів індукції та дедукції розроблено рекомендації щодо вирішення цих проблем.

III. Результати

Для розкриття теми дослідження вважаємо за необхідне розглянути зміст поняття «соціальні комунікації», яке постійно змінюється і стає предметом дослідження різних наукових шкіл у сферах соціології, політології, культурології, психології, журналістики, публік рілейшнз, комунікативістики та ін. Наприклад, видатний японський вчений Й. Масуда у своїй відомій монографії «Інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство» (1981) охарактеризував комунікацію як економічну категорію та суспільне благо, яке впливає на розвиток всіх сфер суспільного життя [6].

Цілком слушно слід підкреслити, що суттєвим внеском у дослідження проблем сутності поняття «соціальні комунікації» є навчальний посібник «Соціальні комунікації: тенденції розвитку» (2018) відомого вітчизняного вченого О. М. Холода, в якому він підкреслює два основні значення цього поняття [5, с. 32]. По-перше, соціальні комунікації як соціальні процеси, як інструментарій соціальної інженерії, який за допомогою комунікаційних технологій створення інформації, її поширення, упорядкування, трансляції, обміну, збереження й вимірювання впливу на реципієнта, спрямований на регулювання соціальних дій, взаємодій і соціальних відносин у суспільстві. А, по-друге, соціальні комунікації – це наукова галузь знань, що вивчає проблеми систематизації інформації, її суть, зародження й розвиток, методологію, методики й технології соціального проектування з метою регулювання й покращення комунікаційних процесів.

На думку провідного вітчизняного вченого В. М. Бебика, «основними принципами соціальної комунікації є»:

– «пріоритетність ознак і цінностей культури (ієрархія)», тобто цей принцип ставить акцент на пріоритетності важливих характеристик та цінностей культури, особливо на їх ієрархічному структуруванні;

– «рівні права усіх громадян на отримання інформації (демократія)». Цей принцип вказує на те, що кожен член демократичного суспільства має право на отримання необхідної йому інформації та вільний доступ до неї, тобто інформація бути доступною для всіх, незалежно від їхнього соціального статусу, релігійних переконань, національності тощо.

– «наближеність до загальнолюдської культури, культури відповідної нації, етносу, конфесії, класу тощо (ідентичність)». Зазначений принцип вказує на необхідність збереження і врахування в соціальній комунікації особистої ідентичності та національно-культурної приналежності.

– «врахування глобальних та національних морально-етичних норм (мораль)» [1, с. 46]. Цей принцип вказує на важливість дотримання етичних та моральних стандартів у соціальній комунікації (повага до прав і свобод інших, уникнення дискримінації, захист приватності та інші аспекти моральної поведінки).

Враховуючи зазначене, можна зробити висновок про значну роль соціальних комунікацій у розвитку та функціонуванні сучасного суспільства. Соціальні комунікації виконують ключові функції передачі інформації, вираження оцінок та стимулювання дій учасників спілкування. Основні принципи соціальних комунікацій покликані забезпечити ефективність та етичність цього процесу, зберігаючи при цьому індивідуальну та культурну ідентичність.

З перших днів широкомасштабного російського вторгнення Україна продемонструвала всьому світові достатньо високий рівень соціальних комунікацій на різних ланках суспільства, у тому числі, більш відкрите та якісне спілкування з громадянами Президента України, державних органів, офіційних осіб, представників бізнесу, а також покращення комунікативних навичок у волонтерському середовищі.

Особливої уваги заслуговують зазначені експертом з комунікацій та зв'язків з громадськістю Н. Литвиною, узагальнені «три комунікативні тренди воєнного часу». Перший з них, вирішальний – це «ціннісний тренд», де іміджева комунікація в бізнесі, політиці та державних структурах замінила продуктову комунікацію. Свідома чітка позиція компаній та організацій стала важливішою, значно зросла роль корпоративної соціальної відповідальності, а бізнес в умовах війни швидко переорієнтував програми сталого розвитку й допомоги на допомогу армії, волонтерам та внутрішньо переміщеним особам (ВПО).

Другий тренд – це «тренд підтримки як must have будь-якої комунікації», коли в українському інформаційному просторі значно зросла кількість підтримувальних слів, які допомагають аудиторії справлятися з емоційними труднощами, що виникають під час війни. Як приклад таких підтримувальних меседжів в Україні під час російсько-української війни можна назвати такі: «Ми разом. Дякуємо. Переможемо. Допомагаємо. Віримо. Працюємо. Донатимо. Тримаємося» [2].

Третій тренд – це «національний тренд», де патріотична українська риторика в ЗМІ та у спілкуванні (слогани), а також символіка стали популярними як в одязі (українські вишиванки, наліпки і т. п.), так і в різних аспектах суспільства, і патріотизм став домінуючим почуттям серед громадян України [2].

Так, російсько-українська війна призвела до суттєвих змін в соціальних комунікаціях, зміцнивши більш ширі та якісні стосунки між людьми, а також збільшивши потребу у спілкуванні та відновленні контактів з друзями. Ця ситуація підкреслює важливу роль соціальних комунікацій у боротьбі з викликами війни та сприяє об'єднанню українського суспільства.

Тому потрібно констатувати, що роль соціальних комунікацій у протистоянні викликам війни в Україні важлива та невід'ємна. Відтак вони виконують ряд критичних функцій, які сприяють як інформуванню, так і психологічній підтримці українських громадян та воїнів у цей важкий період.

По-перше, соціальні комунікації є основним каналом інформації для громадян. Вони дозволяють людям отримувати актуальну і надійну інформацію про події в країні, стан військових дій, питання безпеки та інші важливі аспекти. Це допомагає громадянам приймати об'ґрунтовані рішення, діяти відповідно до ситуації.

По-друге, соціальні комунікації сприяють мобілізації громадян. Вони створюють платформи для обміну ідеями, організації акцій підтримки, збору допомоги та волонтерства. Громадяни можуть об'єднатися, щоб допомогти воїнам, постраждалим та потребуючим, а також спільно протистояти агресору.

По-третє, соціальні комунікації допомагають у формуванні громадської думки та утвердженні національних цінностей. Вони дозволяють висловлювати свої погляди, обговорювати важливі питання та розширювати горизонти сприйняття подій. Це сприяє підтримці національної єдності та віри у майбутнє.

По-четверте, соціальні комунікації надають голос громадянам перед світовою громадськістю. Інформація, яка поширюється через соціальні мережі та інші медіа, може змінювати світове

сприйняття російсько-української війни та мобілізувати підтримку з боку інших країн та міжнародних організацій.

Отже, як впливає з вищезазначеного, соціальні комунікації відіграють критичну роль у протистоянні викликам війни в Україні. Вони створюють інформаційну базу, сприяють мобілізації, формують громадську думку та психологічно підтримують українських громадян та військових.

Важливо враховувати, що основними засобами, за допомогою яких інформація подається і сприймається в суспільстві в умовах війни, є інструменти соціальної комунікації. Такими інструментами є:

медіа. до яких відносяться телебачення, радіо, газети та журнали є традиційними джерелами інформації. Телебачення охоплює велику аудиторію, радіо забезпечує доступність інформації навіть у віддалених регіонах, а друковані ЗМІ відзначаються своєю деталізацією та об'єктивністю;

соціальні мережі. до яких відносяться платформи, такі як Facebook, Twitter та Instagram та низка інших дозволяють громадянам обмінюватися інформацією, поглядами та думками миттєво. Це створює можливість для формування громадської думки та обговорення актуальних питань;

інтернет (онлайн-новини). Онлайн-новини представляють собою швидкий та ефективний спосіб доступу до актуальної інформації. Вони забезпечують глибокий аналіз подій, а також можливість взаємодії з іншими користувачами через коментарі та обговорення новин [7].

Завдяки дослідженню, проведеному на замовлення Громадянської мережі ОПОРА з 11 травня до 12 червня 2023 року в Україні було опитано 2013 респондентів методом телефонних інтерв'ю на основі випадкової вибірки номерів мобільних телефонів, визначено інструменти соціальної комунікації, які користуються найбільшою популярністю серед українців під час воєнного стану. Згідно з результатами цього дослідження, у 2023 році «найпопулярнішим джерелом інформації» та, відповідно, головним інструментом соціальної комунікації, залишаються соціальні мережі тому, що їх обирають 77,9% опитаних. На другому місці – телебачення з результатом 62,5%, а на третьому – інтернет (онлайн-новини) із показником 57,7%. За останній рік популярнішими стали радіо (33,7%) і друковані ЗМІ (17,8%) [8].

Популярність сучасних соціальних мереж як ефективного інструменту соціальних комунікацій, зумовлена тим, що вони надають можливість громадянам отримувати та обмінюватися актуальною інформацією швидко та ефективно. Відкритість для різних точок зору, можливість коментування та обговорення подій роблять соціальні мережі платформою для формування громадської думки. Це важливо в умовах війни, коли інформація та аналіз ситуації мають велике значення для прийняття рішень та реагування на виклики війни.

З іншого боку, телебачення й досі залишається важливим засобом масової інформації, особливо для тих громадян, які не мають доступу до інтернету або обмежені у можливостях користування ним. Це дає можливість охопити аудиторію, яка не має доступу до інших джерел інформації.

Інтернет, включаючи онлайн-новини, також залишається важливим джерелом інформації, особливо для молоді та активних користувачів, які віддають перевагу швидкому та інтерактивному отриманню новин.

Разом з тим, зростання популярності радіо та друкованих ЗМІ свідчить про те, що деяка частина громадян залишається вірною традиційним джерелам інформації, які можуть надавати більше глибини та аналізу подій.

Отже, соціальна комунікація, яка здійснюється через різноманітні комунікаційні інструменти, відіграє важливу роль у підтримці та функціонуванні суспільства в Україні та є невід'ємною частиною відповіді на виклики, які виникають під час війни.

Однак існує низка проблем, які ускладнюють соціальну комунікацію під час російсько-української війни. Такими проблемами є:

– дезінформація та фейки. В умовах повномасштабної російсько-української війни поширення російської дезінформації, фейків та наративів є особливо небезпечним. Неправдива або маніпулятивна інформація спричиняє паніку, сприяє розпалюванню конфлікту, а також впливає на прийняття громадянами неправильних рішень. За свідченням програмного директора ГО «Детектор медіа» Вадима Міського, «служба СБУ викрила мережу каналів російської розвідки... в українському сегменті Telegram виявили... понад 300 проросійських та окупаційних каналів, які мімікрують під українські телеграм-канали... і націлені на аудиторію з окупованих територій» [3];

– цензура та обмеження свободи слова. В умовах воєнного стану «свобода слова може обмежуватись значно більше, ніж у мирний період і, зокрема, відхилитися від принципів, сформульованих Європейським судом з прав людини». З одного боку, це ускладнює можливість передачі незалежної інформації громадянам, адже «держава може звужувати свободу слова на власний розсуд». Однак, з іншого боку, це необхідно «в інтересах захисту національної безпеки, територіальної цілісності та громадського порядку в Україні» [9];

– психологічний тиск і загрози для журналістів та активістів. Журналісти та активісти, які намагаються поширювати об'єктивну інформацію, можуть стикатися з психологічним тиском,

загрозами та навіть фізичними ризиками. Не поодинокими є випадки, коли представники силових структур перевищують повноваження, порушуючи права як просто громадян, так і журналістів та активістів [10];

– інформаційна перенасиченість. З великою кількістю джерел інформації може виникати проблема перенасиченості, коли громадяни отримують багато інформації, але мають обмежену здатність обробляти та аналізувати її;

– відсутність доступу до інформації для певних груп населення. В умовах війни групи населення, зокрема ті, що знаходяться в зоні бойових дій, мають обмежений доступ до інформації через відсутність засобів комунікації або інших обставин.

Вирішення зазначених проблем потребує здійснення наступних заходів:

– підвищення рівня медіаграмотності. Важливо навчати громадян розпізнавати проросійську дезінформацію та фейки і в цьому напрямку в Україні є певні напрацювання. Завдяки різноманітним навчальним програмам з медіаграмотності «з 2020 по 2022 рік частка аудиторії з вищим за середній рівнем медіаграмотності зросла з 55% до 81% [4];

– захист журналістів та активістів. Необхідно створити ефективні механізми для захисту журналістів та активістів, які працюють в умовах воєнного стану;

– розвиток незалежних ЗМІ. Підтримка незалежних ЗМІ допоможе забезпечити доступ громадян до об'єктивної інформації;

– гібридні медіа. Важливо розробляти та підтримувати гібридні медіа, які комбінують традиційні інформаційні джерела з інтернет-ресурсами та соціальними медіа. Це дозволяє громадянам отримувати інформацію різними способами та перевіряти її з різних джерел;

– заохочення транспарентності. Уряд та організації повинні активно надавати доступ до інформації, пов'язаної з воєнними діями. Це може включати в себе публікацію даних про ситуацію на передовій, втрати, витрати на оборону тощо;

– залучення міжнародної спільноти. Міжнародні організації та держави-партнери повинні вживати заходів для підтримки свободи слова та об'єктивності інформації, що може включати в себе моніторинг ситуації та реагування на порушення прав на інформацію.

Зрозуміло, що вирішення цих проблем вимагає спільних зусиль влади, громадянського суспільства і міжнародної спільноти. Важливо, щоб соціальні комунікації залишалися ефективним інструментом для інформування та підтримки громадян у важкі часи російсько-української війни, зберігаючи при цьому свободу слова та доступ до об'єктивної інформації.

IV. Висновки

Соціальні комунікації є вкрай необхідною складовою у протистоянні викликам повномасштабної російсько-української війни. Вони сприяють створенню інформаційної бази, мобілізації, формуванню громадської думки, психологічній підтримці громадян і військових. Проте виникають проблеми, такі як дезінформація, цензура, психологічний тиск і інші, що ускладнюють їхню роботу. Розв'язання цих проблем передбачає підвищення рівня медіаграмотності населення, захист журналістів і активістів, підтримку незалежних ЗМІ і гібридних медіа, а також залучення міжнародного співтовариства.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів для поліпшення ефективності соціальних комунікацій в умовах війни в Україні і зміцнення громадського порядку та національної єдності. Одержані результати дослідження визначають необхідність налагодження співпраці та спільних зусиль для забезпечення функціонування соціальних комунікацій як ключового чинника в подоланні викликів війни та побудові стійкого та гармонійного суспільства.

Список використаної літератури

1. Бебик В. М. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації. Інформація і право. 2011. № 1 (1). С. 41–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2011_1_11 (дата звернення: 02.07.2023).
2. Литвинова Н. Говори вдумливо: як війна змінює стратегічні комунікації у бізнесі та соціумі. *Мінд*. 2023. URL: <https://mind.ua/openmind/20252079-govori-vdumливо-yak-vijna-zminyue-strategichni-komunikaciyi-u-biznesi-ta-sociumi> (дата звернення: 02.07.2023).
3. Міський В. Як Росія за допомогою шейків фейків намагається розмити реальність. *Українська правда*. 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/04/5/7396532/> (дата звернення: 04.07.2023).
4. Склярєвська Г. Українці суттєво покращили свої навички з медіаграмотності – Дослідження «Детектора медіа». *Детектор медіа*. 2023. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/31701/2023-04-18-ukraintsi-suttievo-pokrashchyly-svoi-navychky-z-mediagramotnosti-doslidzhennya-detektora-media/> (дата звернення: 03.07.2023).
5. Холод О. Соціальні комунікації: тенденції розвитку : навч. посіб. Київ : вид-во «Білий Тигр», 2018. 370 с.
6. Masuda Y. The Information Society as Post-Industrial Society. Washington : Pub. World Future Society, 1981. 171 p.

7. 9 комунікаційних інструментів для роботи з внутрішніми переселенцями. *Децентралізація*. 2023. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16194> (дата звернення: 05.07.2023).
8. Медіаспоживання українців: другий рік повномасштабної війни. Опитування ОПОРИ. *ОПОРА*. 2023. URL: https://www.oporua.org/polit_ad/mediaspzhivannia-ukrayintsiv-drugii-rik-povnomasshtabnoyi-viini-24796 (дата звернення: 15.07.2023).
9. Опришко Л. Час для свободи слова є і в часи війни. *Новинарня*. 2022. URL: <https://novynarnia.com/2022/12/08/chas-dlya-svobody-slova-ye-i-v-chasy-vijny/> (дата звернення: 04.07.2023).
10. Як протидіяти тиску на журналістів з боку силових структур: поради юристів. *Платформа прав людини*. 2023. URL: <https://www.ppl.org.ua/yak-protidiyati-tisku-na-zhurnalistiv-z-boku-silovix-struktur-poradi-yuristiv.html> (дата звернення: 10.07.2023).

References

1. Bebyk, V. M. (2011). Hlobalne informatsiyne suspilstvo: ponyattya, struktura, komunikatsiyi [Global information society: concepts, structure, communications]. *Informatsiya i pravo*, 1 (1), 41–49 [in Ukrainian].
2. Lytvynova, N. (2023). Hovory vdumlyvo: yak viyna zminyuye stratehichni komunikatsiyi u biznesi ta sotsiumi [Speak thoughtfully: how war changes strategic communications in business and society]. *Mind*. Retrieved from <https://mind.ua/openmind/20252079-govori-vdumlyvo-yak-vijna-zminyue-strategichni-komunikatsiyi-u-biznesi-ta-sociumi> [in Ukrainian].
3. Miskyu, V. (2023). Yak Rosiya za dopomohoyu sheykyv namahayetya rozmyty realnist [How Russia tries to blur reality with the help of sheiks]. *Ukrainska pravda*. Retrieved from <https://www.ppravda.com.ua/columns/2023/04/5/7396532/> [in Ukrainian].
4. Sklyarevska, H. (2023). Ukrayintsi suttyevo pokrashchyly svoyi navychky z mediahramotnosti – Doslidzhennya «Detektora media» [Ukrainians have significantly improved their media literacy skills – «Media Detector» research]. *Detektor media*. Retrieved from <https://ms.detektor.media/trendi/post/31701/2023-04-18-ukrayintsi-suttievo-pokrashchyly-svoi-navychky-z-mediagramotnosti-doslidzhennya-detektora-media/> [in Ukrainian].
5. Kholod, O. (2018). *Sotsialni komunikatsii: tendentsii rozvytku* [Social communications: development trends: education. manual]. Kyiv: vyd-vo «Bilyi Tyhr» [in Ukrainian].
6. Masuda, Y. (1981). *The Information Society as Post-Industrial Society*. Washington: Pub. World Future Society [in English].
7. 9 komunikatsiynykh instrumentiv dlya roboty z vnutrishnimy pereselentsyamy [9 communication tools for working with internally displaced persons] (2023). *Dehtsentralizatsiya*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/16194> [in Ukrainian].
8. Mediaspzhivannya ukrayintsiv: druhyy rik povnomasshtabnoyi viyny. Opytuvannya OPORY. [Ukrainians media consumption: the second year of full-scale war. OPORTA survey]. (2023). *OPORTA*. Retrieved from https://www.oporua.org/polit_ad/mediaspzhivannia-ukrayintsiv-drugii-rik-povnomasshtabnoyi-viini-24796 [in Ukrainian].
9. Opryshko, L. (2022). Chas dlya svobody slova ye i v chasy viyny [There is time for freedom of speech even in times of war]. *Novynarnya*. Retrieved from <https://novynarnia.com/2022/12/08/chas-dlya-svobody-slova-ye-i-v-chasy-vijny/> [in Ukrainian].
10. Yak protydiyaty tysku na zhurnalistiv z boku sylovykh struktur: porady yurystiv [How to counter the pressure on journalists by law enforcement agencies: advice from lawyers]. (2023). *Platforma prav lyudyny*. Retrieved from <https://www.ppl.org.ua/yak-protidiyati-tisku-na-zhurnalistiv-z-boku-silovix-struktur-poradi-yuristiv.html> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.09.2023.

Received 07.09.2023.

Marukhovska-Kartunova O., Marukhovskiy O., Shyian O. The Role of Social Communications in Confronting the Challenges of the Russian-Ukrainian War

The purpose of the study is to identify the main problems that complicate the role of social communications in confronting the challenges of the full-scale russian-ukrainian war and to propose ways to solve them in order to build a stable and harmonious society.

Research methodology. *Using the method of critical analysis, the role of social communications in confronting the challenges of the war with russia was analyzed and their importance for building a stable and harmonious society was determined. In the process of information synthesis, the problems that complicate social communications during the war are highlighted. Recommendations for solving these problems were developed using the methods of induction and deduction.*

The results. *The article is devoted to the coverage and analysis of the role of social communications in confronting the challenges of the russian-ukrainian war. The relevance of the study is determined by the need for balanced information and support of citizens, as well as the need to fight disinformation and other challenges of war.*

According to the results of the study, it was established that social communications play a critical role in confronting the challenges of the war in Ukraine. They create an information base, promote mobilization, shape public opinion, and psychologically support citizens and the military. At the same time, social communications are complicated by a number of problems, such as disinformation and fakes, censorship and restrictions on freedom of speech, psychological pressure and threats to journalists and activists, information overload, lack of access to information for certain population groups. Solving these problems requires increasing the level of media literacy of the population, protecting journalists and activists, developing independent mass media and hybrid media, encouraging transparency, and involving the international community.

Novelty. The study reveals the complex problems of using social communications in confronting the challenges of the war in Ukraine, and also provides specific recommendations for overcoming these problems in the process of building a stable and harmonious society.

The practical significance of the research lies in the possibility of applying the obtained results to improve the effectiveness of social communications in the conditions of war in Ukraine, strengthening public order and national unity.

Key words: social communications, communication trends, social networks, fakes, media literacy.

Marukhovska-Kartunova O., Marukhovskiy O., Shyian O. Rola komunikacji społecznych w konfrontacji do wyzwań wojny rosyjsko-ukraińskiej

Celem badania jest wyodrębnienie głównych problemów komplikujących rolę komunikacji społecznych w konfrontacji do wyzwań pełnoskalowej wojny rosyjsko-ukraińskiej, a także zaproponowanie sposobów rozwiązania tych wyzwań w celu zbudowania stabilnego i harmonijnego społeczeństwa.

Metodologia badania. W trakcie niniejszego badania wykorzystano metody poznania. Za pomocą metody analizy krytycznej przeanalizowano rolę komunikacji społecznych w konfrontacji do wyzwań wojny z Rosją oraz ujawniono ich znaczenie w celu zbudowania stabilnego i harmonijnego społeczeństwa. W procesie syntezy informacji wyodrębniono problemy, które komplikują komunikacje społeczne podczas wojny. Zalecenia dotyczące rozwiązania tych problemów opracowano wykorzystując metody indukcji i dedukcji.

Wyniki. Niniejszy artykuł poświęcony jest analizie roli komunikacji społecznych w konfrontacji do wyzwań wojny rosyjsko-ukraińskiej. Aktualność badania uwarunkowana jest potrzebą zrównoważonej informacji oraz wsparciu przez obywateli, a także potrzebą walki z dezinformacją i innymi wyzwaniami wojny.

Według wyników badania ustalono, że komunikacje społeczne odgrywają kluczową rolę w konfrontacji do wyzwań wojny w Ukrainie. One tworzą podstawę informacyjną, sprzyjają mobilizacji, formują opinie społeczną, wspierają obywateli oraz osób wojskowych w sposób psychologiczny. Jednocześnie komunikacje społeczne komplikuje taki szereg problemów jak na przykład dezinformacja i fałszerstwa, cenzura i ograniczenia wolności słowa, presja psychologiczna i groźby wobec dziennikarzy i aktywistów, przeciążenie informacjami, brak dostępu do informacji dla niektórych grup ludności. Rozwiązanie tych problemów wymaga podniesienia poziomu alfabetyzmu medialnego społeczeństwa, ochrony dziennikarzy i aktywistów, rozwoju niezależnych środków masowego przekazu i mediów hybrydowych, wspierania przejrzystości oraz zaangażowania społeczności międzynarodowej.

Nowość. Niniejsze badanie ujawnia kompleksową problematykę wykorzystania komunikacji społecznych w konfrontacji do wyzwań wojny w Ukrainie, a także zawiera konkretne rekomendacje dotyczące przewyciężenia tych problemów w procesie budowania stabilnego i harmonijnego społeczeństwa.

Praktyczne znaczenie badania polega na możliwości zastosowania uzyskanych wyników w celu polepszenia skuteczności komunikacji społecznych w warunkach wojny w Ukrainie, wzmacniania porządku publicznego oraz jedności narodowej.

Słowa kluczowe: komunikacje społeczne, trendy komunikatywne, sieci społecznościowe, informacje zafałszowane, alfabetyzm medialny.